

Portrétní, podobenková fotografie v běhu času

Dnešní příspěvek věnuji portrétní fotografii na rozličné osobní doklady, kde je žádoucí věrná podoba majitele. Tedy lépe řečeno byla.

Kdy se začala fotografie pro identifikaci osoby na dokladech používat? V našich končinách – tedy v Rakousko-Uhersku k tomu došlo na přelomu 19. a 20. století. Je samo o sobě zajímavé, proč až tehdy, když fotografie v tu dobu byla relativně běžná a dostupná již minimálně 25 let. Asi to nikoho z mocnářského aparátu nenapadlo. Drobná paralela a odbočení do dneška: cca 25 let našemu státnímu aparátu trvalo, než začal sjednocovat databázi snímků občanů, které lze použít na více dokladů.

Jako fotograf vyučený řemeslu jsem samozřejmě portrétní – dokladovou fotografii měl ve svém portfoliu dovedností. I když jsem prosazoval, že jako specialista na technickou fotografii ve velkém průmyslovém závodě ji nevyužiji,

musel jsem i tuto oblast znát.

Kolem roku 1880 se fotografie na občanský průkaz zhotovovaly na fotopapíru se zeleným odstínem a s povrchem zvaným „velvet“ nebo „rastr“. Formát 5x5,5 cm s dolním bílým okrajem. Tentýž fotopapír se používal i pro podobenky na řidičský průkaz.

Naopak na cestovní pas bylo nutné použít klasický černobílý lesklý fotopapír. Formát 3,5x4,5 cm, dolní bílý okraj. Všechny podobenky se ve fotografických závodech snímaly na plochý film a v měřítku výsledné velikosti 1:1. Bylo to z těchto důvodů: negativ se retušoval (stíny, drobné vady pleti a vady při zpracování fotomateriálu) a negativ se nezvětšoval na zvětšovací přístroji, ale kontaktně kopíroval na fotokopírce. Tento proces se bez větších změn používal od počátku 20. století.

Po roce 1990 se rázem prodávila barevná fotografie, fotografovaná většinou na tzv.

„kinofilm“ a zvětšovaná na strojích nazývaných „minilab“. Z počátku je ještě do dokladů lepená, po roce 2000 již zalísována v kartičce a doplněna biometrickými údaji a později i čipem.

Z malého a takřka uměleckého dílka, na které se každý rád podíval, se stal průmyslový identifikační štítek, na jehož fotografii, zhotovovanou již mimo ateliéry fotografů se nikdo rád nepodívá. Častokrát ani ta podoba není majiteli věrná! A já si bláhově ve svých učebních letech představovat, že časem budou ty fotky nejen barevná a třírozměrné (stere-

okukátka měla v Československu spousta domácností), ale třeba i v podobě hologramu. Ne vše se na světě ale zdokonaluje... Važte si a nevyhazujte drobné portrétky svých předků, vždyť cesta k fotografovi i vlastní fotografování byly kdysi téměř obřadem a společenskou událostí.

Ve fotoarchivu vsetínského muzea nemáme mnoho portrétních fotografií, které byly určeny primárně pro osobní doklady. Jistě se spousta snímků nachází v rodinných archívech občanů.

A to jak podobenek samotných, tak i fotografií, které jsou součástí nějakého již neplatného dokladu. Dříve si je lidé schovávali na památku, dnes již není co si ponechat. Doklady jsou plastové kartičky a fotku z nich prostě neodloupnete.

Milan Ošťádal, fotograf, Muzeum regionu Valašsko

Foto: portrét z cestovního pasu z r. 1916, archiv Národního muzea (eSbírký)